

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

سنت مصدر از مصدر شریعت (بررسی مقایسوی) بین أصول فقه اهل سنت و اهل تشیع رساله ماستری

محصل: صلاح الدین موسی زی

استاد رهنما: پوهنوال دوکتور مصباح الله عبدالباقي

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

سنت مصدر از مصادر شریعت (بررسی مقایسوی) بین أصول فقه اهل سنت و اهل تشیع رساله ماستری

محصل: صلاح الدین موسی زی

استاد رهنما: پوهنوال دوکتور مصباح الله عبدالباقي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورډ ماستری

تصدیق نامه

محترم صلاح الدین ولد عبدالرشید: ID نمبر SH-MSF-97-376 محصل دور ششم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: سنت مصدر از مصادر شریعت بحث مقایسوی بین اصول فقه اهل سنت و اهل تشیع به روز چهارم ۸ تاریخ ۳ / ۱۲ / ۱۴۰۱ هـ ش موفقاته دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۰ (نمره به عدد) هشتاد و دو (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور نجیب الله صالح	عضو هیات	
۲	دکتور عبدالله حقیار	عضو هیات	
۳	دکتور مصباح الله عبدالباقي	استاد رهنما و رئیس جلسه	

معاون علمی.....

آمر بورډ ماستری.....

خلاصه بحث

درین بحث اصل دوم تشریح احکام اسلامی سنت دربین دو گروه بزرگ اسلامی باهم مخالف، یکی اهل تشیع و دیگری اهل سنت بحث شده است، که مصدریت سنت برای احکام تشریحی که منبع دوم احکام اسلامی بشمار میرود، دربین اهل سنت و اهل تشیع به چه معنی و مفهوم است؟ و منبع سنت در نزد هر دو گروه اسلامی به کدام تفسیر و شرائط میباشد؟ و سنت که مصدر تشریح احکام اسلامی است در نزد اهل تشیع و اهل سنت در مفهوم و معنی یکیست؟ و یا که دیگرگون است؟ و در این بحث بیان شده که سنت در نزد اهل تشیع چیست؟ و سنت در نزد اهل سنت چیست؟ و شرائط قبول آن در نزد اهل تشیع کدام ها است؟ شرائط قبول آن در نزد اهل سنت کدام ها است؟ و در این بحث انواع سنت و روایان و شروط روایان سنت بیان شده است، و قواعد نقد بر متن سنت در نزد هر دو گروه اهل سنت و اهل تشیع بیان شده است، و قواعد تفسیری قرآن کریم در نزد اهل سنت کدام است؟ و قواعد تفسیری قرآن کریم در نزد اهل تشیع کدام است؟ و نقاط اختلافی بین هر دو فریق بطور اختصار بیان شده است، و در آخر هم تعیین مذهب راجح با ایراد دلائل ترجیح بطور اختصار درین بحث صورت گرفته است.

فهرست موضوعات

1	مقدمه
2	اهمیت موضوع
2	اسباب اختیار موضوع
3	سوالات اصلی تحقیق
3	پیشینه موضوع
4	مواد و روش تحقیق
4	اهداف تحقیق
5	مشکلات تحقیق
	خطه
	و پلان
5	تحقیق
7	فصل اول بیان معنی و مفهوم سنت در نزد اهل سنت و اهل تشیع
7	مبحث اول بیان معنی و مفهوم سنت نزد اهل سنت
7	مطلب اول معنی سنت نزد اهل سنت
8	سنت مصدر از مصادر تشریح اسلامی
11	مطلب دوم بیان انواع و اقسام سنت نزد اهل سنت
16	مطلب سوم شروط قبول سنت نزد اهل سنت
21	مبحث دوم بیان معنی و مفهوم سنت نزد اهل تشیع
21	مطلب بیان معنی و مفهوم سنت نزد اهل تشیع
23	منبع سنت نزد اهل تشیع چیست؟
23	جائگاه و منزلت ائمه در نزد اهل تشیع
24	تحلیل و بررسی
24	سنت مصدر دومی از تشریح اسلامی است
25	دلایل مصدریت سنت نزد اهل تشیع
28	مطلب دوم بیان انواع و اقسام سنت نزد اهل تشیع
30	سنت متواتر نزد اهل تشیع
35	مطلب سوم شروط قبول سنت نزد اهل تشیع

36	مبحث سوم نقاط اختلافی و بیان نظریه راجح.....
37	مطلب دوم بیان راجح.....
39	فصل دوم معنی و مفهوم سند نزد اهل سنت و اهل تشیع.....
39	مبحث اول بیان معنی و مفهوم سند سنت نزد اهل سنت.....
39	مطلب اول معنی و مفهوم سند سنت نزد اهل سنت.....
41	مطلب دوم رواة سنت نزد اهل سنت.....
41	راوی سنت یا صحابی میباشد و یا غیر صحابی.....
45	مطلب سوم شروط صحت سند نزد اهل سنت.....
48	مبحث دوم بیان معنی و مفهوم سند نزد اهل تشیع.....
49	مطلب اول بیان معنی و مفهوم سند سنت نزد اهل تشیع.....
	مطلب دوم بیان رواة سنت نزد اهل تشیع.....
	تشیع.....50
50	معنی رواة نزد اهل تشیع.....
51	مطلب سوم شروط صحت سند سنت نزد اهل تشیع:.....
53	مبحث سوم نقاط اختلافی و بیان راجح.....
54	مطلب اول نقاط اختلافی.....
54	مطلب دوم بیان راجح.....
55	فصل سوم بیان معنی و مفهوم نقد متن نزد اهل سنت.....
55	مبحث اول بیان معنی و مفهوم نقد متن نزد اهل سنت.....
55	مطلب اول بیان معنی و مفهوم نقد متن نزد اهل سنت.....
59	مطلب دوم بیان شروط صحت متن نزد اهل سنت.....
60	مبحث دوم بیان معنی و مفهوم نقد متن نزد اهل تشیع:.....
60	مطلب اول بیان نقد متن نزد اهل تشیع.....
61	مطلب دوم شروط صحت متن نزد اهل تشیع.....
62	مبحث سوم نقاط اختلافی و بیان راجح.....
63	مطلب اول نقاط اختلافی و بیان راجح.....

63	مبحث چهارم قواعد متفرق برای قبول روایات
63	مطلب اول قواعد متفرق قبول سنت نزد اهل سنت
66	مطلب دوم قواعد متفرق برای قبول سنت نزد اهل تشیع
76	مطلب اول نقاط اختلافی
76	مطلب دوم بیان راجح
77	مبحث پنجم قواعد تفسیر نصوص قرآنی
77	مطلب اول قواعد تفسیر نصوص قرآنی نزد اهل سنت
77	قواعد تفسیر مجمل قرآن ذریعه سنت
78	قواعد تقیید مطلق و اطلاق مقید ذریعه سنت
78	حمل مطلق بر مقید
	اختلافات فقهی برخاسته از اختلاف درین
	اصل.....80
	تحلیل و بررسی.....86
87	مطلب دوم قواعد تفسیر نصوص نزد اهل تشیع
87	قواعد تفسیر مجمل قرآن ذریعه سنت
89	قواعد تقیید مطلق و اطلاق قرآن کریم مقید ذریعه سنت
90	منابع تفسیری اهل سنت
91	منابع تفسیری اهل تشیع
92	نقاط اختلافی در تفسیر اهل تشیع و اهل سنت در چیست؟
92	مطلب اول نقاط اختلافی
92	مطلب دوم بیان راجح
94	خلاصه بحث
95	نتائج بحث
97	پیشنهادات:
	فهرست آیات
98	قرآنی
	فهرست
101	آحادیث

102.....	فهرست اعلام
106	مراجع ومصادر
117.....	وخلصه بحث به زبان انگلیسی

نتائج بحث

ازین بحث فوق نتائج ذیل بدست آمده است:

1- معلوم شد سنت که در نزد اهل سنت که سنت کدام تعریف دارد غیر آنست که در نزد اهل تشیع سنت شمرده میشود.

2- منبع سنت در نزد اهل سنت یک است یعنی پیامبرگرمی صلی الله علیه وسلم است ولی در نزد اهل تشیع یکی نیست بلکه هم پیامبرگرمی صلی الله علیه وسلم است و هم دوازده امام اهل تشیع نیز منابع سنت است که قول، فعل، تقریر هر کدام شان در نزد اهل تشیع همانند قول پیامبرگرمی سنت و مصدر دین و احکام اسلامی است.

3- تعداد سنت ها در نزد اهل سنت معلوم و غیر متغیر است اما در نزد اهل تشیع سنت های که تا الحال گفته شده معلوم و معدود است اما در وقتیکه امام غائب (مهدی موعودیا منتظر) ظهور کند سنت ها دیگری هم بیان و موجود خواهد شد.

4- به نظر اهل سنت که سنت مصدر شریعت اسلامی است تنها قول، فعل، و تقریر رسول الله صلی الله علیه وسلم است ولی در نزد اهل تشیع چنان نیست که اقوال ائمه شان را نیز مصدر تشریح احکام اسلامی میدانند.

5- در نزد اهل سنت چنانچه وحی منقطع شده پس منبع سنت بعد از رسول الله صلی الله علیه وسلم هم دیگر منقطع میباشد، و اهل تشیع میگویند که منبع سنت متعدد است که با پیامبر گرمی صلی الله علیه وسلم دوازده امام اهل تشیع نیز منابع سنت هستند.

6- اهل تشیع میگویند که قول، فعل، و تقریر پیامبرگرمی صلی الله علیه وسلم در صورت سنت شمرده میشود که اهل بیت روایت کرده باشد و یا هم یکی از ائمه دوازده گانه اهل تشیع روایت کرده باشد حتی که یکی از ائمه دوازده گانه که تا هنوز یک امام شان غائب و به عقیده شان ظهور خواهد کرد که اهل تشیع ویرا بنام مهدی موعود (امام غائب و منتظر) مینامند بیرون خواهد شد و بسیار از احکام را او بیان خواهد کرد که به عقیده شان درین صورت احکام و تشریح اسلامی تکمیل نشده و با آمدن امام غائب شان تکمیل خواهد شد.

7- در نزد اهل سنت که یکی از ادله اصول فقه سنت است منبع و اصل واحد دارد، که نزد اهل سنت تنها قول، فعل، و تقریر پیامبرگرمی صلی الله علیه وسلم است، ولی نزد اهل تشیع فقط آن عده از اقوال، افعال، و تقریرات پیامبرگرمی سنت شمرده میشود

که اهل بیت ویایکی از ائمه دوازده گانه اهل تشیع روایت کرده باشد، و دیگر سنت اقوال، افعال، و تقریرات ائمه دوازده گانه اهل تشیع علی الاطلاق سنت است.

8- چونکه یک اصل بزرگ (سنت) در تشریح احکام اسلامی در بین اهل سنت و اهل تشیع مختلف فیه شد پس احکام اسلامی نیز به همان اندازه مختلف فیه میگردد.

9- اختلاف در بین اهل سنت و اهل تشیع تنها در فروع احکام اسلامی نمی ماند بلکه شامل عقائد و اصول نیز میشوند، زیرا که اهل تشیع قول و فعل و تقریر غیر پیامبرگرامی صلی الله علیه و سلم را سنت و اصل تشریح می دانند ولی اهل سنت قول غیر را سنت نمی دانند.

10- از بحث فوق بدست آمده که سنت های اهل سنت دیگر قابل زیادت نیست ولی سنت های اهل تشیع با ظهور امام غائب زیاد میشود و احکام جدیدی بوجود خواهد آمد.

11- از بحث فوق این نیز بدست آمد که احکام تشریحی اهل تشیع قابل تغییر است، ولی احکام شرع اسلامی در نزد اهل سنت تا بروز قیام قیامت قابل تغییر نیست، تنها میشود که اجتهاد یک عالم برای حوادث مجدد صورت بگیرد و حکم جدیدی در نزد اهل سنت بوجود بیاید نه تغییر در حکم تشریح حتی با نزول عیسی علیه السلام احکام دین مقدس اسلام ثابت و متعین میباشد.

12- اختلاف در بین اصول فقه اهل سنت و اهل تشیع ازین جا است که اهل سنت تنها سنت که مصدر برای تشریح اسلامی میدانند قول، فعل، و تقریر پیامبرگرامی صلی الله علیه و سلم است ولی اصل دوم یا سنت نزد اهل تشیع برای اصول فقه یکی نیست بلکه قول، فعل، و تقریر اشخاص متعدد است که سنت ائمه دوازده گانه شان نیز مصدر برای تشریح اسلامی یا اصول فقه بشمار میرود.

پیشنهادات:

1- به امارت اسلامی پیشنهاد میکنم که یک مضمون بنام (شناخت فرقه های و مذاهب اسلامی در افغانستان) را در نصاب تعلیمی و تدریسی پوهنتون ها و موسسات اکادمیک مقرر نمایند، تا همه اتباع افغانستان مذاهب و فرقه های موجود در افغانستان را خوبتر بشناسند، و جلوی تشنجهای مذهبی گرفته شده باشد، و چنان امارت اسلامی همه فرقه ها و گروه های اسلامی موجود در افغانستان را از تبلیغات برضد یک دیگر منع کند، تا در افغانستان عزیز تشنج مذهبی بوجود نیاید، خصوصاً اهل تشیع را که در مراسم عزاداری شان در ماه محرم نسبت به بعضی از صحابه کرام رضوان الله تعالی اجمعین لعن و ناسزا میگویند که باید جلوی گیری کنند تا سبب تشنج بین اتباع هر دو فرقه نشوند.

2- به علماء و استادان محترم پیشنهاد میکنم که در ضمن خدمات دینی یک فرصت خاصی را به شاگردان و مخلصین خویش جهت شناخت مذاهب و فرقه های موجوده را فراهم نموده و عامه شاگردان را در روشنی علمی قرار بدهند، و شاگردان را در بحث داخل صنفی شان مضمون شناخت مذاهب خصوصاً شناخت اهل تشیع که به کثرت در افغانستان عزیز زنده گی میکنند مکلف نمایند، تا که همه محصلین و محصلات همه رشته های تحصیلی معلومات کافی در موضوع داشته باشند، مسیر مصاب برای شان با استدلال فقهی معلوم باشند.

3- به پوهنتون سلام پیشنهاد میکنم که به عوض کتاب شناخت ادیان مضمون را به شناخت مذاهب موجود در افغانستان تبدیل نمایند، تا هر یکی از فرقه ها مذاهب موجود را با مراعات اصل بی طرفی معرفی نموده باشد، و اولاد وطن عزیز افغانستان را در روشنی دینی و علمی قرار بدهند، و پیروان هر فریق از اهل سنت و اهل تشیع را از حقایق پنهان آگاه نمایند.

4- به وزارت محترم معارف امارت اسلامی افغانستان پیشنهاد میکنم که مضمون شناخت فرقه های اسلامی رابه اولاد وطن بیاموزانند، تا اهل تشیع و اهل سنت از روش های عملی و عقیدوی یکدیگر آگاه شوند.

5- به همه پیروان و اتباع فرقه های اهل تشیع و اهل سنت پیشنهاد میکنم که از تعرض به مذهب یکدیگر فرهیز نمایند، و احترام تام به یکدیگری داشته باشند و بحث های علمی شان در فضاء آرام و حوصله مندی باشند، نه مشاجرتی.

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af